

A MICOFOBIA EN GALIZA

O CHOUPÍN

Cristovo Ruiz Leivas*

A micofobia (medo aos cogomelos) foi imposta no pobo galego, enganado pola Igrexa, para consolidar a idea de que a única relixión verdadeira era a católica. A triste e nefasta Inquisición foi a encargada de facer aparecer esas fobias. Sabemos que as árbores, as plantas e calquera insecto ou animal tiñan e teñen un nome autóctono e local, chegando a acadar unha cantidade de nomenclatura superior á que poidera haber en catalán ou en euskera. Aos cogomelos pasáballes e pásalles o mesmo, pero os seus nomes foron suprimidos de todo escrito para que a realidade da cultura precolombina fose riscada da nosa terra. Agora case ninguén quere desenmarañar esta realidade agachada baixo o "manto negro" que impuxeron e queren seguir impoñendo no Reino *Fungi* en Galiza. No apartado "Os Fungos" do libro *O Dioscórides Renovado*, Pío Font Quer apunta que os nomes de cogomelos que xa se coñecían en Galiza eran desprezados polos galegos; pero non é certo, aqueles que comezaban por PAN eran considerados comestíbeis, ben para animais ou ben para persoas: *Pantorra* (comida-torra-torre), *panchica*, *pan do sapo* (comida dos sapos, paxaros, ratos pequenos de monte cando o cogomelo está xa moi pasado), *pan das meigas*, *pan do demo*, *pan de curuxa*, e moitos máis con denominacións tales como *sombreiro de sapo* ou *peidos de lobo*. Son nomes vulgares que a aldea lles deu, aínda que eran diferentes entre pobos veciños, dependendo das observacións particulares de cada un.

É certo que fan falla os nomes científicos para podermos entender entre todos, pero o demencial é que, á base de copiar e publicar tratados sen ningún traballo de campo, foise inculcando a micofobia en toda Galiza. Valdeorras, particularmente, librouse algo, pero non de todo.

O CHOUPÍN (MACROLEPIOTA PROCERA)

É un cogomelo do xénero diferenciado da familia *Lepiotaceae*- *Macrolepiota* tendo como xustificación primordial o tamaño das especies nel comprendi-

Macrolepiota procera.

das. Os seus sombreiros (ou puchos) son escamados e o mamelón central é de láminas libres e de cores abrancazadas. O pé é frecuentemente bulboso e está dotado de aneis dobres ou sinxelos que se desprazan, e nalgúns casos desaparecen.

O tamaño dos cogomelos deste xénero levou a crer na media verdade de que todos son comestíbeis. É certo que a *Macrolepiota procera* e *Macrolepiota rhacodes* son excelentes comestíbeis e tamén que as *Lepiotas* de pequeno tamaño poden ser moi perigosas, mesmo mortais. A máis pequena das *Macrolepiotas* é a *Macrolepiota phaeodisca*, que acadará os 11 cm de diámetro e non é tóxica.

Pero non todas son comestíbeis. Hai variedades da citada *Macrolepiota rhacodes*, a *Veneneta* e a *Bohemica*, que producen trastornos gastrointestinais severos. Na *Veneneta* o tamaño do pé é máis curto e no sombreiro represéntase unha forma de estrela. Na *Bohemica*, as

escamas son moito máis escasas e menos profundas que na *Rhacodes* comestíbel.

A *Macrolepiota procera*, coñecida popularmente como "Choupín", "Cogordo", "Palotes", "Zarrota", "Monxo",... é o cogomelo que máis nomes acadará en galego (supera os 50) e tamén o máis popular e o máis buscado na zona de Valdeorras, Trives e O Bolo. Cántase en toda a Ribeira do Sil:

*Choupín, choupiñeiro, dime onde
está o teu compañeiro*

Xa cando o Sil verte as augas no Miño, o cantar muda e di:

*Zarrota, zarroteira, dime onde
está a túa compañeira*

Antes de comezarmos a usar produtos químicos e herbicidas, estes cogomelos atopábanse con moita facilidade nas vides e cando se vía un, era previsíbel que moi preto estiveran os seus compañeiros.

Lepiota brunneoencarnata.

**Os palotes do rebusco
teñen dobre gusto**

Este dito refírese a que uns días despois da vendima, quen quixera podería ir rebuscar as uvas que quedaban nas vides e se, ademais das uvas, atopaban palotes a satisfacción era dobre.

Cando a *Macrolepiota procera* e outras de tamaño máis grande aínda están pechadas chámanse "Palotes";

cando comezan a abrir, "Monxos" e cando xa abriron, di o dito: "O Monxe xa dixo a misa", e aínda vale para comer. Para dar conta de que os choupíns xa están pasados e tornan en forma de funil, dise:

Fungo funil, nin pa ti, nin pa min

Aínda que temos outros cogomelos que xa nacen en forma de funil e son comestíbeis.

Sete nun pé, choupín malo é

É posíbel que a toxicidade das variantes *Bohemica* e *Venenata* da *Macrolepiota rachodes* teña que ver coa aplicación de xurros ou produtos en descomposición en hábitats moi determinados.

Choupín pequeno, fol de veneno

Os choupíns pequenos, *Lepiota brunneoencarnata*, son moi venenosos ou tóxicos. Son similares á *Macrolepiota procera*, pero non sobrepasan os 8 cm de altura. A súa carne vólvese vermella ao cortala. Os síntomas de intoxicación por esta variedade son semellantes aos da *Amanita phalloides*. Foi causa de varias intoxicacións mortais tras a recollida de exemplares en xardíns públicos. Por iso, débese ter moito coidado de non apañar *Lepiotas* de pequeno tamaño que, por certo, abundan en Galiza.

* Cristovo Ruiz Leivas é micólogo autodidacta e etnógrafo.
+info:
<http://cogomelosefloradevaldeorras.blogspot.com>

**espacio
sub
marino**

A túa revista sub
feita desde Galicia
para todos os amantes do mar
www.espaciosub.com